

В.І. Костриця, Т.В. Бурлай
Kostrytsia, V.I., Burlay, T.V.

Сучасна політика ЄС щодо скорочення неформальної зайнятості та адаптація її підходів в Україні*

Modern EU Policy to Prevent and Reduce Undeclared Work and Adapting its Approaches in Ukraine

Охарактеризовано ключові напрями та підходи політики Євросоюзу у сфері неформальної зайнятості. Визначено основні рушійні сили, мотивації та наслідки неформальної зайнятості у ЄС. Проаналізовано показники ефективності загальноєвропейської політики протидії неформальній зайнятості та описано досвід її реалізації в окремих країнах ЄС. Надано рекомендації щодо запозичення Україною позитивного досвіду Євросоюзу стосовно легалізації тіньової зайнятості й оплати праці.

Ключові слова: неформальна зайнятість, державна політика зайнятості, ЄС, європейський досвід.

The article studies the key directions and approaches of the current policy of the European Union that aimed at solving the problems of informal employment. The main drivers, motivations and consequences of undeclared work in the EU are identified. The performance indicators of European policies to fight against undeclared work and the experience of its implementation in some EU countries are analysed. The recommendations regarding the borrowing of Ukraine's positive experience of the European Union towards the legalization of shadow employment and wages are provided.

Keywords: informal employment (undeclared work), state employment policy, EU, European experience.

4.2. Інституційне підґрунтя. На національному рівні в ЄС ключова роль у реалізації державної політики, яка спрямована на детінізацію зайнятості, належить, окрім профільних міністерств, таким інституціям [1]:

1) інспекціям з питань праці (Болгарія, Кіпр, Чехія, Франція, Греція, Угорщина, Ірландія, Люксембург, Італія, Латвія, Литва, Нідерланди, Португалія, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія);

2) фіскальним службам (Австрія, Данія, Німеччина, Естонія, Фінляндія, Швеція, Великобританія);

3) інспекціям з питань соціального захисту (Бельгія, Іспанія).

На загальноєвропейському рівні провідна роль у формуванні та реалізації такої політики належить Єврокомісії. До вироблення стратегічних рішень щодо протидії неформальній зайнятості також залучені Європарламент, Рада ЄС, Європейський соціально-економічний комітет, Європейська конфедерація профспілок, Конфедерація європейського бізнесу й інші інституції.

4.3. Підходи, практичні заходи та інструментарій. У сучасній європейській політиці з легалізації тіньової зайнятості застосовують три основні підходи, що орієнтовані на: дотримання правил; зобов'язання; стримування (табл. 3).

Досвід реалізації зазначених підходів країнами Європейського Союзу досить розмаїтий [2, с. 256–265].

Так, у межах підходу, орієнтованого на дотримання правил, уряд Німеччини з 2002 р. запровадив новий вид зайнятості – т.з. «міні-робочі місця» (*mini-jobs*) із граничним щомісячним доходом у 450 євро, щодо яких застосовують знижені ставки оподаткування й соціальних відрахувань. У 2015 р. у Німеччині налічувалося близько 7,5 млн таких «міні-робочих місць» (їх займали переважно студенти й пенсіонери), при цьому чверть новостворених робочих місць припадала саме на «міні-робочі місця», і саме вони становили половину всіх робочих місць у сфері послуг.

Костриця Василь Іванович, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (м. Київ);

Бурлай Тетяна Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу економічної теорії, Інститут економіки та прогнозування НАН України (м. Київ).

Kostrytsia, Vasyl Ivanovych, Professor in the Department of Personnel Management and Labor Economics, Ukrainian State Employment Service Training Institute (Kyiv city);

Burlay, Tetiana Victorivna, PhD in Economics, Docent, Senior Researcher of the Economic Theory Department, Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine (Kyiv city).

© Костриця В.І., Бурлай Т.В., 2016

© Kostrytsia, V.I., Burlay, T.V., 2016

* Продовження. Початок статті див. у № 3 (2016) журналу.

Таблиця 3. Основні підходи сучасної політики ЄС щодо легалізації неформальної зайнятості

Підхід, орієнтований на	Напрямок дії	Практичні заходи
Дотримання правил (Compliance-oriented approach)	Профілактика	Нові види офіційної зайнятості. Технологічні заходи для обмеження використання готівки. Спрощення адміністративних процедур, насамперед для самозайнятих і новостворених суб'єктів господарювання. Підвищення рівня соціального захисту офіційно працевлаштованих. Гарантії при оподаткуванні
	Корегування	Прямі податкові стимули, спрямовані на покупців. Ваучери на обслуговування. Амністії
Зобов'язання (Commitment approach)	Податкова етика	Нормативні оскарження. Інформаційно-просвітницькі кампанії. Зміна уявлень про несправедливість оподаткування
Стимування (Deterrence approach)	Покращення системи виявлення порушень	Удосконалення співробітництва/координації між інспекціями з питань праці та податкового адміністрування, у т.ч.: – поліпшення обміну інформацією; – спільні операції
	Підвищення штрафів	За ухиляння від оподаткування
	Посилення усвідомлення ризиків	Інформування про штрафні санкції при недекларуванні зайнятості. Інформування про ефективність процедури виявлення неформальної зайнятості

Джерело: [2, с. 254].

2008 р. в аграрному секторі Італії на період збирання винограду була введена пілотна ваучерна схема, за якою можна працювати не більше ніж 30 днів із максимальною винагородою не вище 5 тис. євро на рік та обов'язковою оплатою роботи ваучером через зарахування на персональну банківську картку. Пізніше цю схему поширили на всі сільськогосподарські роботи, і на початок 2013 р. італійські роботодавці використали майже 5 млн ваучерів по 10 євро кожен, оплативши роботу 110 тис. працівників.

Угорщина в 2010 р. спростила процедуру реєстрації сезонної й тимчасової зайнятості, дозволивши роботодавцям сповіщати про неї податкові служби електронними або SMS-повідомленнями. За даними Національної податкової служби, лише із серпня 2010 р. по січень 2012 р. за допомогою такої спрощеної процедури в країні було обліковано близько 12,5 млн робочих днів та отримано 8 млрд форинтів податків у державну казну.

У Швеції з початку 2010 р. введено вимогу, відповідно до якої малі підприємства, що працюють за готівку, повинні встановити сертифікований касовий апарат, відсутність якого передбачає штраф. Завдяки встановленню цієї вимоги лише за підсумками 2010 р. сплата ПДВ шведськими ресторанами зросла на 7 %, а перукарнями – на 11 %.

Також уряд Швеції з метою легалізації неформальної зайнятості в будівництві у 2007 р. запровадив нові галузеві правила відшкодування ПДВ («реверсний порядок сплати ПДВ»), згідно з якими цей податок має сплачувати покупець, а не продавець. За даними опитувань, це знизило недеклароване використання праці найманих працівників у 39 % опитаних будівельних компаній.

Фінляндія в 2011 р. застосувала подібну практику, плануючи отримати 80–120 млн євро додаткових надходжень ПДВ.

Реалізуючи політику легалізації недекларованої зайнятості в межах підходу зобов'язань, Португалія в 2005 р. впровадила спрощену програму реєстрації нового бізнесу, завдяки якій стало можливим юридичне створення компанії у єдиному офісі за один день. Упродовж 2005–2008 рр. за цією програмою в країні створено понад 59 тис. нових підприємств.

Естонія в січні 2008 р. почала протидію зарплатам «у конвертах», застосувавши практику листів-повідомлень до 3 тис. підприємств, які виплачували низьку, порівняно із середньою в галузі, заробітну плату. Роботодавців інформували про відповідальність, а найманих працівників – про втрату соціальних гарантій через зарплату «в конверті». За даними аудиту, 46 % компаній, що отримали такі листи в 2008 р., підвищили ставки заробітної плати й сплатили більше податків (зокрема, фіскальні органи додатково отримали 10 млн крон ПДВ).

Прикладом застосування в політиці легалізації тіншової зайнятості підходу стимування є Латвія та Литва, де за сприяння соціальних партнерів активно проводяться тематичні інформаційно-просвітницькі кампанії.

Важливим інструментом політики Євросоюзу щодо запобігання та скорочення неформальної зайнятості є проекти міждержавного та загальноєвропейського рівня. Так, у межах міждержавної взаємодії країн – членів ЄС в останні роки реалізовано кілька проектів з інституційного

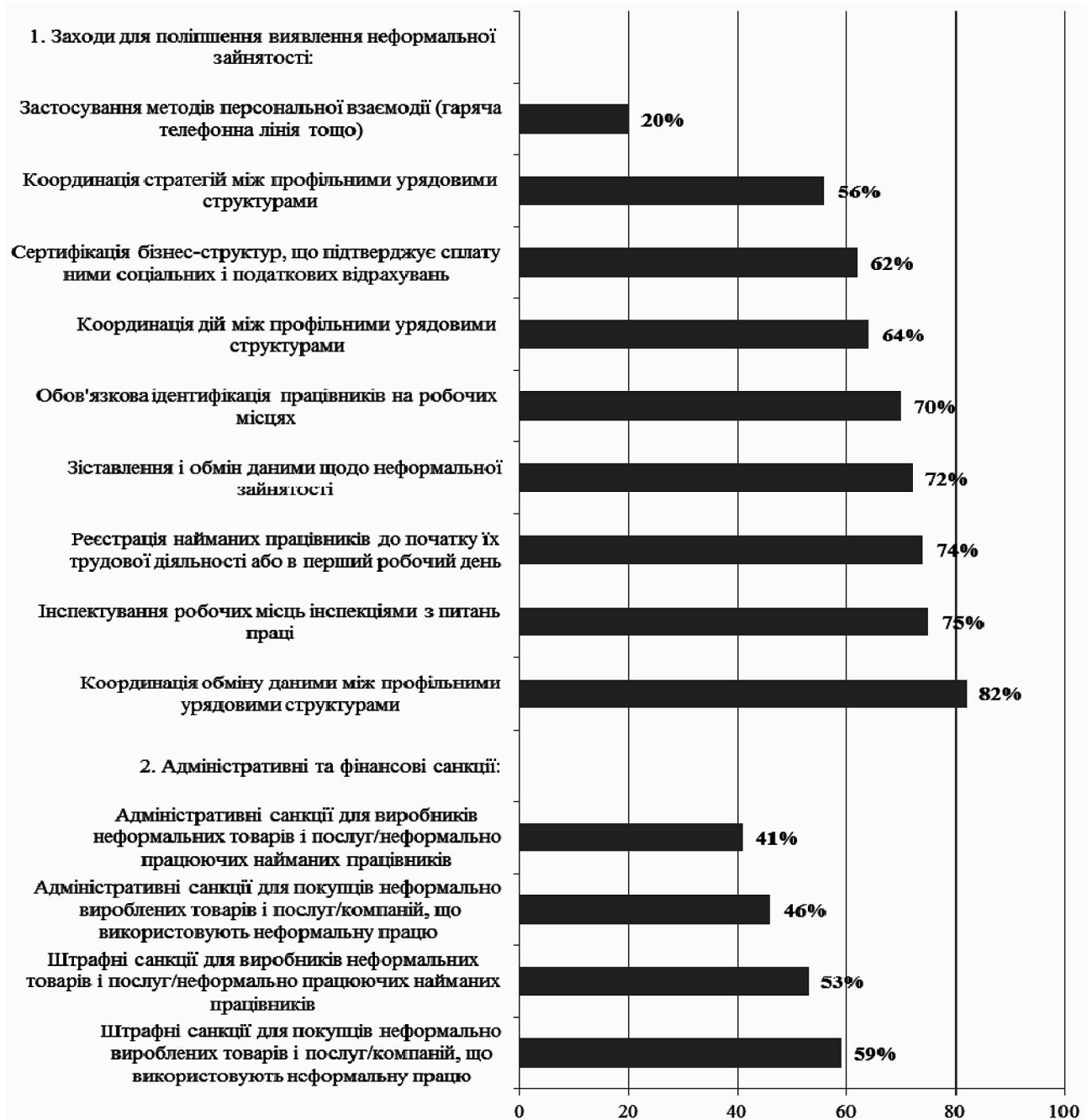

Рис. 2. Ефективність стримувальних заходів жорсткого впливу, що реалізуються країнами Європи з метою детінізації зайнятості (% експертів, які вважають їх ефективними)

Джерело: [4, с. 144].

посилення національних інспекцій із питань праці, а саме [1, с. 18–20]:

– CIBELES (*Convergence of Inspectorates building a European Level Enforcement System*), спрямований на посилення взаємодії вказаних інспекцій при транскордонному переміщенні працівників;

– ICENUW (*Implementing Cooperation in a European Network against undeclared work*), присвячений співробітництву в боротьбі проти шахрайських схем соціального забезпечення, пов'язаних із неформальною зайнятістю. Одним із результатів цього проекту стала розробка Брюггської хартії «Шляхи транскордонної протидії неформальній зайнятості», яку в лютому 2011 р. підписали 11 держав – членів ЄС та Норвегія;

– PROGRESS (*Mutual Learning Programme*) –

Програма взаємного навчання та підготовки експертного огляду на тему «Боротьба з неформальною зайнятістю: розбудова ефективної системи інспектування та профілактики»;

– спільний проект МОП та Європейської Комісії «Інспекції праці та недекларована зайнятість у ЄС» (*“Labour inspection and undeclared work in the EU”*), метою якого було з'ясування ролі національних систем інспектування праці у ЄС в межах загальної стратегії боротьби з тіньовою зайнятістю, зокрема й за допомогою фіскальних інструментів.

На загальноєвропейському рівні у квітні 2014 р. Єврокомісією ініційований процес створення Європейської платформи для боротьби з неформальною зайнятістю як спеціального експертного та комунікаційного

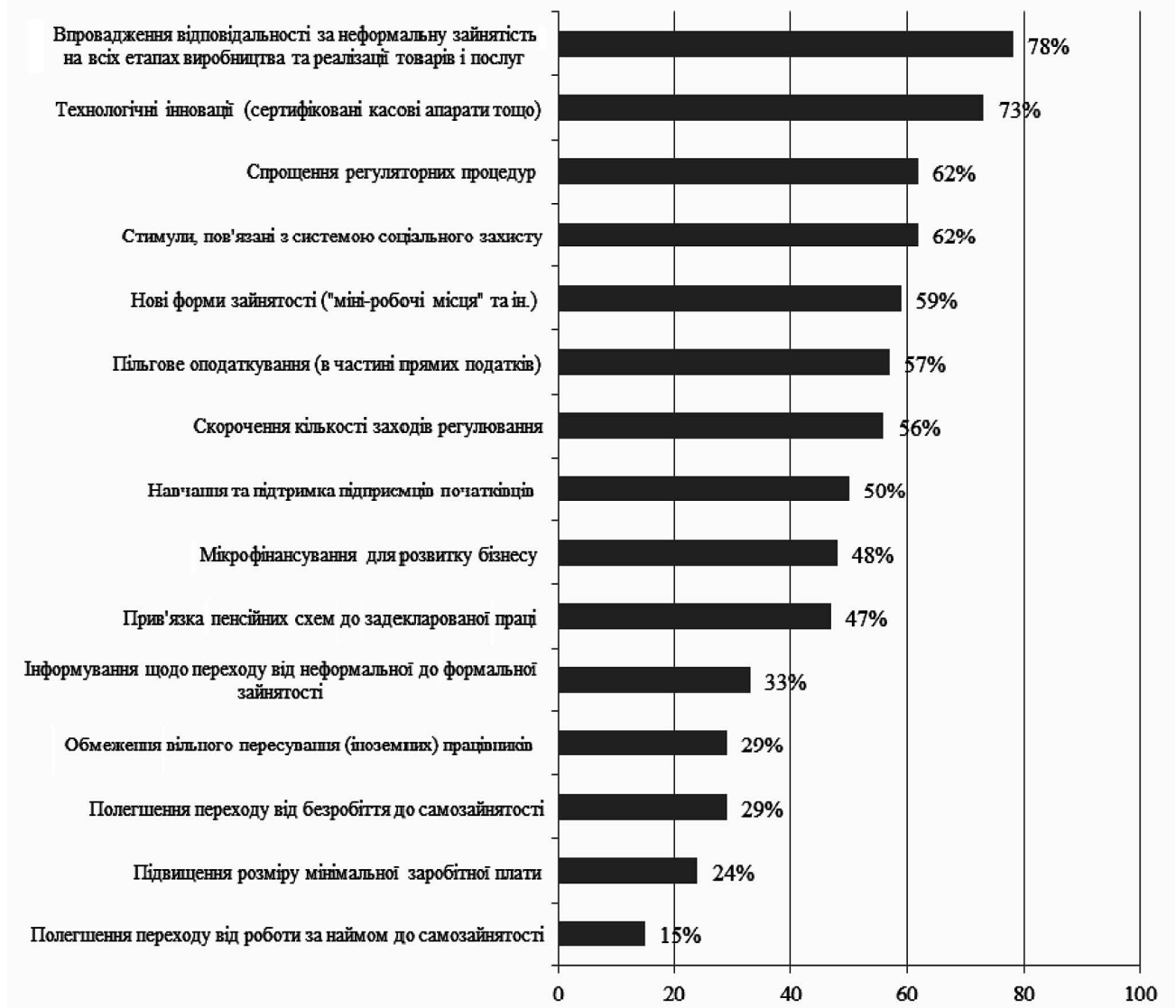

Рис. 3. Ефективність профілактичних заходів жорсткого впливу, що реалізуються країнами Європи з метою детінізації зайнятості (% експертів, які вважають їх ефективними)

Джерело: [4, с. 144–145].

майданчика на рівні ЄС для напрацювання нових підходів, обміну досвідом і найкращими національними практиками держав-членів, проведення інформаційних й освітніх кампаній, а також для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавчого й регуляторного інструментарію легалізації тіньової зайнятості. Після дворічного обговорення цього проекту соціальними партнерами та громадськістю в лютому 2016 р. Європарламент, а потім і Рада ЄС, ухвалили Резолюцію «Заснування Європейської платформи для посилення співробітництва щодо запобігання та скорочення неформальної зайнятості» [3].

Офіційний запуск роботи Європлатформи відбувся в травні 2016 р., до числа її базових учасників включено представників Єврокомісії та профільних національних інституцій – інспекцій з питань праці, фіскальних служб, органів соціального, пенсійного страхування, медико-соціального забезпечення та ін. Пріоритетами діяльності Європлатформи на початковому етапі визначено:

- отримання більш точних знань про різні форми й види недекларованої трудової діяльності;
- обмін передовим досвідом між учасниками Європлатформи;

- заохочення спільної діяльності учасників, зокрема обміну працівниками й інспектування на транскордонному рівні тощо.

Фінансування Європейської платформи для боротьби з неформальною зайнятістю передбачено за рахунок коштів Програми ЄС щодо зайнятості та соціальних інновацій на період 2014–2020 рр. і щороку становить 2,1 млрд євро.

5. Ефективність політики ЄС зі скорочення неформальної зайнятості. За даними соціологічних опитувань, у т.ч. Євробарометра за 2007 і 2013 рр., а також оцінок більшості експертів, результати заходів легалізації тіньової зайнятості дуже варіюються серед країн – учасниць Євросоюзу, і на сьогодні загалом вони позитивні. Однак масштаб неформального сектора, прихованої зайнятості, практики виплат зарплат «у конвертах» у ЄС і досі значний. І хоча в більшості країн-учасниць він скорочується, у деяких країнах – переважно східно- та південно-європейських – цей показник має тенденцію до зростання.

Результати дослідження, проведеного Європейською Комісією в 2010 р., засвідчили досить відносну ефективність чотирьох основних видів заходів із детініза-

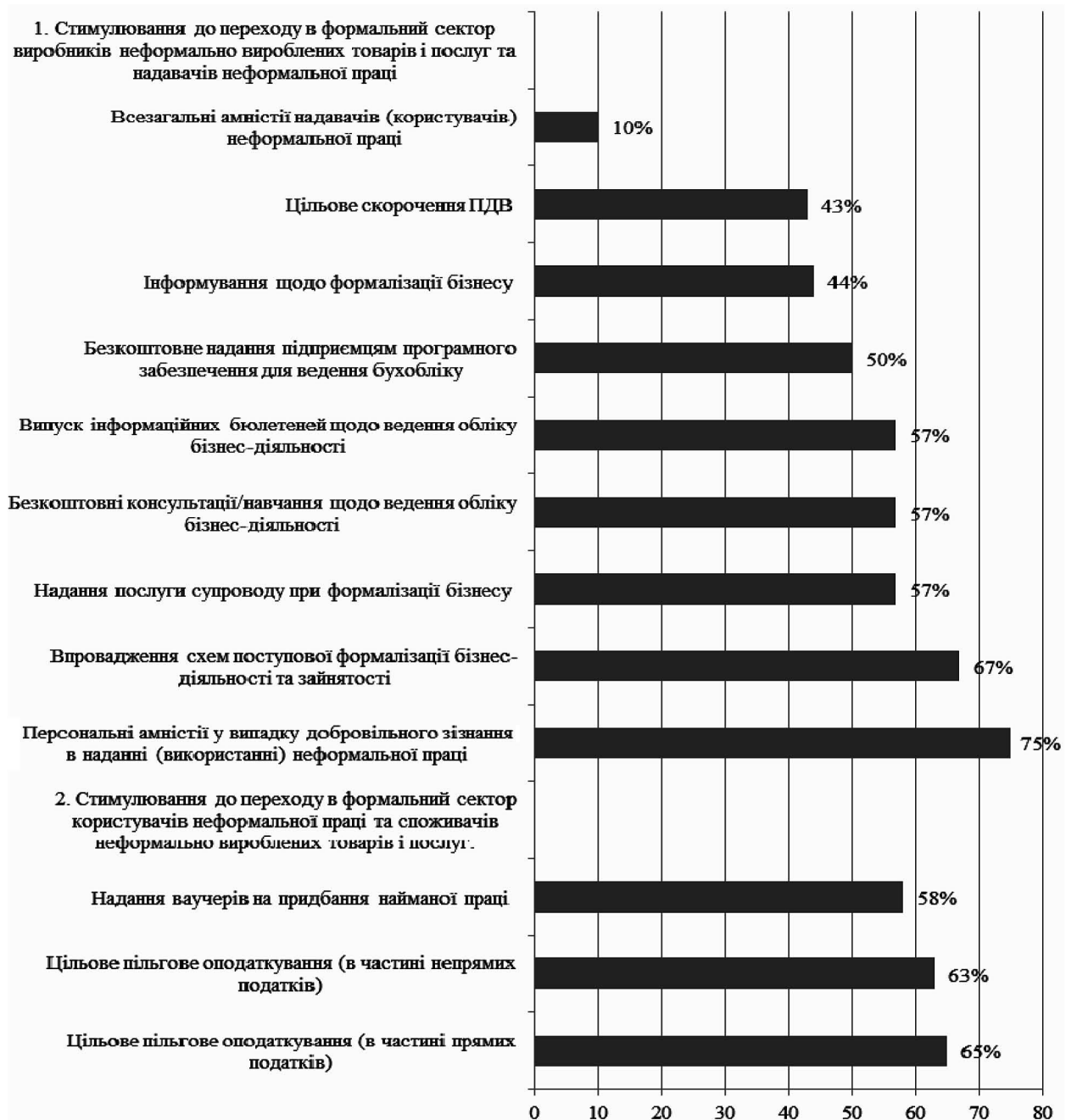

Рис. 4. Ефективність оздоровчих заходів жорсткого впливу, що реалізуються країнами Європи з метою детінізації зайнятості (% експертів, які вважають їх ефективними)

Джерело: [4, с. 145].

ції зайнятості (стимулювальні, профілактичні та оздоровчі заходи жорсткого впливу, а також заходи м'якого впливу), які реалізувала 31 країна Європи (ЄС-27 разом із Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією та Швейцарією) у той період [4, с. 143–147]. Так, опитані європейські експерти – високопосадовці з профільних урядових структур, профспілок та організацій роботодавців відзначили, що найбільш поширеними є профілактичні заходи, пов'язані з регуляторними процедурами у сфері бізнесу та зайнятості й застосовувани 90 % зазначених європейських країн, а найменш – оздоровчі заходи, орієнтовані на податкові послаблення, фінансово-адміністративні амністії та сприяння держави в переході до формального сектора (64 % відповідно).

У складеному на основі оцінок експертів рейтингу,

що визначає найбільш ефективні серед зазначених чотирьох видів заходів із детінізації, лідирують заходи жорсткого впливу: перше місце відведене стримувальним заходам (55 % експертів визнали їх найбільш ефективними), друге – профілактичним (20 %), третє – оздоровчим (15 %). І лише 10 % експертів вважають найбільш ефективними для скорочення неформальної зайнятості заходи м'якого впливу, що передбачають інформаційно-просвітницьку діяльність [4, с. 147].

До того ж, оцінюючи заходи протидії неформальній зайнятості за критеріями «ефективний», «нейтральний» чи «неефективний», європейські експерти констатували, що рівень ефективності заходів надзвичайно різний, і в найліпшому разі не перевищує 82 %, у найгіршому – 10 %, а найчастіше варіюється на рівні 50–70 % (рис. 2–5).

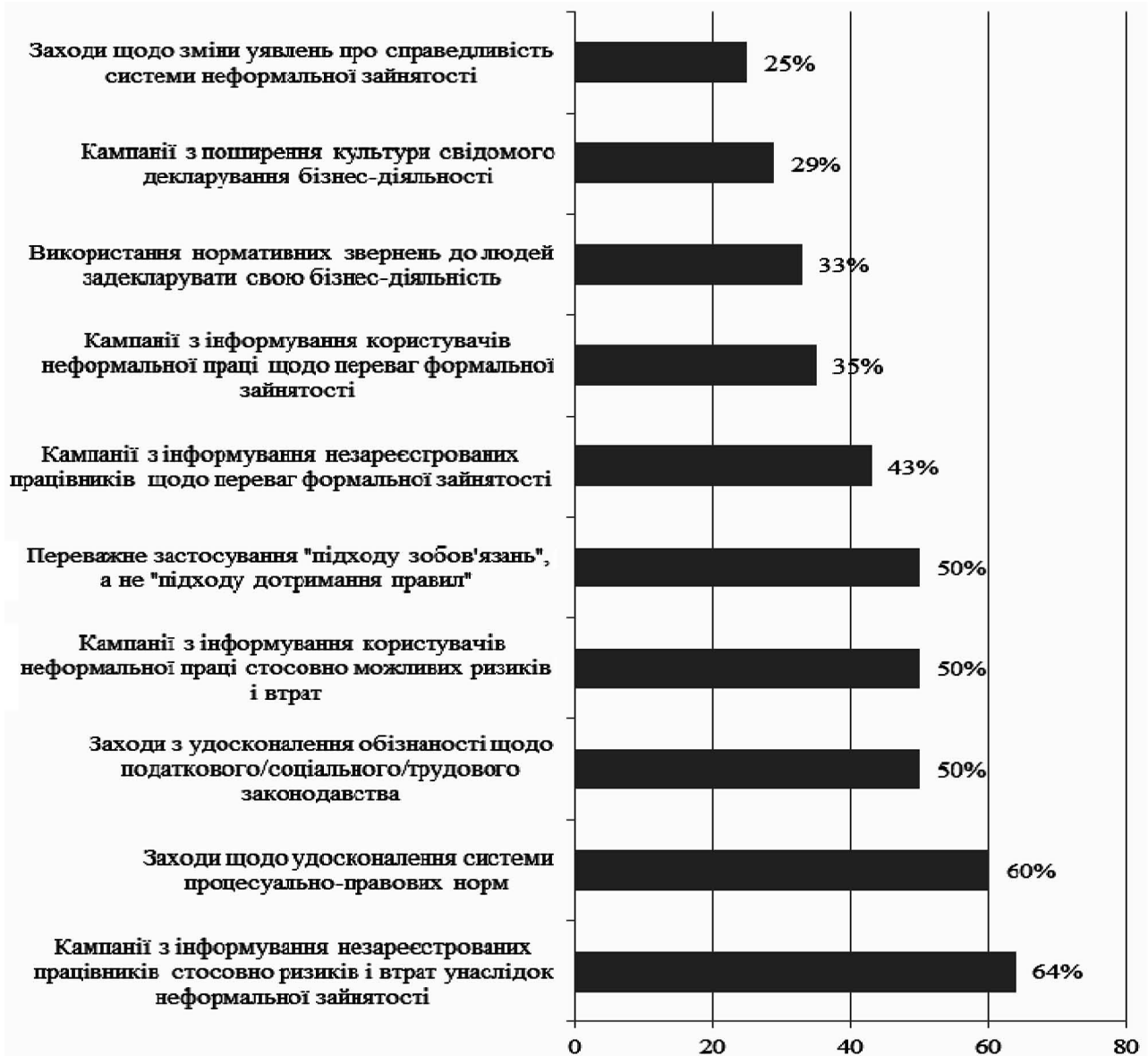

Рис. 5. Ефективність заходів м'якого впливу, що реалізуються країнами Європи з метою детінізації зайнятості (% експертів, які вважають їх ефективними)

Джерело: [4, с. 145].

Як демонструють дані нижченаведених рисунків, найбільш ефективними для детінізації зайнятості заходами експерти визнали:

- серед стримувальних заходів жорсткого впливу (рис. 2, с. 41):
  - реєстрацію найманих працівників до початку їхньої трудової діяльності або в перший робочий день (74 %);
  - перевірку робочих місць інспекціями з питань праці (75 %);
  - координацію обміну даними щодо неформальної зайнятості між профільними урядовими структурами (82 %);
- серед профілактичних заходів жорсткого впливу (рис. 3, с. 42):
  - передбачення відповідальності за неформальну зайнятість на всіх етапах виробництва та реалізації товарів і послуг (78 %);
  - упровадження технологічних інновацій, що сприяють скороченню неформальної зайнятості (73 %);
  - спрощення регуляторних процедур, а також

надання стимулів, що стосуються системи соціального захисту працівників (по 62 %);

- серед оздоровчих заходів жорсткого впливу (рис. 4, с. 43):
  - персональні фінансово-адміністративні амністії у випадку добровільного зізнання в наданні чи використанні незадекларованої праці (75 %);
  - упровадження схем поступової формалізації бізнес-діяльності та зайнятості (67 %);
  - застосування пільгового оподаткування в частині прямих (65 %) та непрямих податків (63 %);
- серед заходів м'якого впливу (рис. 5):
  - кампанії з інформування незареєстрованих працівників щодо потенційних ризиків і втрат через неформальну зайнятість (64 %);
  - заходи вдосконалення системи процесуально-правових норм (60 %).

Додатковим підтвердженням недостатньої ефективності заходів сучасної політики ЄС, спрямованої на

формалізацію зайнятості, є низький рівень повернення безробітних європейців у формальний сектор економіки, що спостерігається останніми роками. За даними Євростату, у третьому кварталі 2015 р. порівняно з другим майже п'ята частина (18,3 %) безробітних, котрі перебували на обліку в службах зайнятості країн-учасниць, так і не була інтегрована до ринку праці через офіційне працевлаштування. Зважаючи на те, що після втрати допомоги з безробіття та через відсутність нової офіційної роботи колишні безробітні мають ще більшу потребу в джерелах доходу, можемо припустити, що їх переважна більшість поповнила ряди неформально зайнятих.

Аналогічна проблема актуальна й для України, де останніми роками приблизно така ж частка безробітних після зняття з обліку в органах державної служби зайнятості так і не знаходить офіційної роботи та не охоплюється самозайнятістю, а тому, найбільш імовірно, переходить до неформальної зайнятості. У цьому контексті державі важливо активізувати як макроекономічну політику, орієнтовану на створення нових якісних робочих місць, так і діяльність органів служби зайнятості щодо скорочення термінів пошуку роботи для офіційно зареєстрованих безробітних, що прискорюватиме їхню інтеграцію до ринку праці.

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо таке:

- обсяги неформальної зайнятості та тіньової економіки в Євросоюзі значні й сягають в окремих країнах 20–30 % ВВП, що зумовлює необхідність посиленої уваги до цих проблем на загальноєвропейському рівні;
- сучасна політика Євросоюзу щодо запобігання та скорочення неформальної зайнятості має стратегічний характер, здійснюється на широких програмній та інституційній основах та охоплює розширене (за рахунок громадськості) коло учасників соціального партнерства;
- реалізація цієї політики є переважно продуктивною – ефективність основних її заходів підтверджують 50–70 % європейських експертів, відзначаючи як найбільш ефективні стримувальні та профілактичні заходи жорсткого впливу (інспектування, жорсткі правила декларування праці, посилення санкцій і відповідальності за неформальну зайнятість, упровадження відповідних технологічних інновацій, спрощення регуляторних процедур тощо);
- протягом останніх років у ЄС напрацьовано дійові підходи державної політики для боротьби з неформальною зайнятістю, адаптація яких корисна для країн, що мають на меті отримання членства у Євросоюзі, зокрема України.

Рекомендації. Запозичення позитивного досвіду Євросоюзу щодо легалізації тіньової зайнятості та оплати праці – надзвичайно актуальне завдання в контексті досягнення соціальних цілей Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, у т.ч. побудови сучасного ринку праці з характеристиками гнучкості, захищеності та легальності зайнятості, а також збільшення кількості гідних робочих місць.

За даними Держстату України, у 2015 р. неформальною зайнятістю в нашій країні було охоплено 4,3 млн осіб, або 26,2 % зайнятого населення. Це високий показник, і, ураховуючи негативну тенденцію його динаміки (у 2013 р. рівень неформальної зайнятості становив 23,6 %),

вітчизняна політика детінізації зайнятості потребує вдосконалення й упровадження більш ефективних підходів.

На думку авторів, таке вдосконалення доцільно здійснювати на основі системного підходу за трьома основними напрямками – інституційним, макроекономічним і соціальним.

У межах *інституційного* напрямку насамперед важливо здійснити:

1) *розроблення й ухвалення комплексної Національної стратегії щодо легалізації неформальної зайнятості та оплати праці.* Крім того, необхідність та ефективність застосування саме комплексних стратегій переходу від неформальної до формальної економіки обґрунтована в Доповіді МОП за 2014 р., представленій на 103-й сесії Міжнародної конференції праці. Положення пропонованого стратегічного документа мають кореспондуватися з цілями та завданнями, визначеними:

- Угодою про асоціацію між Україною та Євросоюзом (глава 21);
- новою Програмою Гідної праці МОП для України на період 2016–2019 рр., підписаною у квітні 2016 р.;
- Рекомендацією МОП № 204 щодо переходу від неформальної до формальної економіки, ухваленою в червні 2015 р.;

2) *коригування чинної законодавчої бази в контексті введення норм протидії неформальній зайнятості та оплати праці.* Важливо закласти відповідні основи в новому Трудовому кодексі України, проект якого був прийнятий парламентом у першому читанні влітку 2015 р., а також імплементувати до цього документа положення європейських директив, що сприятимуть урегулюванню питань неформальної зайнятості, зокрема:

- Директиви Ради 97/81/ЄС від 15.12.1997 р. щодо Рамкової угоди про неповну зайнятість;
- Директиви Ради 91/383/ЄС від 25.06.1991 р. про доповнення заходів зі сприяння покращенню безпеки та охорони праці працівників із фіксованим строком працевлаштування або тимчасовим працевлаштуванням;
- Директиви 91/533/ЄС від 14.10.1991 р. щодо обов'язку роботодавця інформувати своїх працівників про умови, що додаються до контракту чи трудової угоди;
- Директиви Ради 1999/70/ЄС від 28.06.1999 р. щодо рамкової угоди про роботу на визначений строк.

Неприпустимо залишити в остаточній редакції проекту Трудового кодексу України дискримінаційні щодо працівника та сприятливі для неформальної зайнятості норми, які стосуються послаблення ролі профспілок і вимог укладення колективних трудових договорів, аутсорсингу профільних робочих місць і навіть цілих трудових колективів тощо.

Також необхідно продовжити розробку законодавчо-правових актів, що урегулюють застосування нестандартних форм зайнятості в Україні та забезпечать їй чіткі визначення й часові межі застосування, а також формалізацію, облік і соціальні гарантії для охоплених такими формами зайнятості. Неврегульована нестандартна зайнятість – це підґрунтя для переходу охоплених нею працівників у ті чи інші форми неформальної зайнятості, й актуальним завданням державної політики є уникнення цього;

3) *ухвалення відповідних підзаконних актів до нещодавно ратифікованих Україною Конвенції МОП № 102*

про мінімальні норми соціального забезпечення та Конвенції МОП № 117 про основні цілі та норми соціальної політики, що стосуються сфери зайнятості та розбудови національного ринку робочої сили;

4) створення Української платформи для детинізації зайнятості й оплати праці – загальнонаціонального експертно-організаційного майданчика для обміну найкращими практиками, проведення дискусій, організації інформаційних, освітніх і тренінгових кампаній боротьби з неформальною зайнятістю. На наш погляд, така платформа може бути створена на базі Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, який має високо-професійний науково-педагогічний колектив і значний досвід проведення тренінгових програм та організації обміну найкращими практиками протидії неформальній зайнятості, що напрацьовані регіональними органами системи служб зайнятості.

Розробка проекту Національної стратегії щодо легалізації неформальної зайнятості та запуск його широкого суспільного обговорення могли б стати одним із пріоритетних завдань діяльності Української платформи для детинізації зайнятості й оплати праці;

5) посилення інституційної спроможності вітчизняних закладів соціальної та соціально-трудоваї сфери, пов'язаних із працевлаштуванням, контролем якості робочих місць і захистом трудових і соціальних прав громадян, а саме:

– Державної служби України з питань праці – необхідне посилення не лише контрольних функцій і санкцій при виявленні неформальної зайнятості, а й підвищення професійних компетенцій і соціального статусу інспекторів праці;

– територіальних центрів соціального обслуговування, а також центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, котрі надають послуги соціального супроводу, у т.ч. допомогу в працевлаштуванні, людям і сім'ям, що перебувають в складних життєвих обставинах. Це дуже актуально для вимушених переселенців, невлаштованої молоді та інших категорій громадян, що ризикують бути охоплені неформальною зайнятістю;

– Державної служби зайнятості України – у частині впровадження нової стратегії та практики взаємодії з роботодавцями з метою їх стимулювання до надання якісних пропозицій робочих місць, що дозволить запобігти

переходу в неформальну зайнятість значної частини шукачів роботи;

б) удосконалення методологічного інструментарію оцінювання неформальної зайнятості в Україні, у т.ч. на основі результатів проведення ґрунтовних соціологічних досліджень неформальної зайнятості щодо попиту на залучення осіб, які працюватимуть неформально, а також на товари й послуги, що виробляються в неформальному секторі економіки.

За макроекономічним напрямом потрібно реалізувати такі заходи:

1) ухвалення та реалізація довгострокової Державної цільової програми соціально-економічного відродження України, зокрема й території Донбасу, які постраждали внаслідок воєнного конфлікту, що має повернути українську економіку на траєкторію сталого зростання;

2) підтримка та стимулювання роботодавців до збереження наявних робочих місць і підвищення їхньої якості, а також створення нових робочих місць, що потребує застосування відповідних фіскальних та інших інструментів державного регулювання;

3) проведення пенсійної реформи й поетапний перехід, зі створенням необхідних макроекономічних умов, до накопичувальної системи пенсійного страхування.

У межах соціального напряму посиленню політики скорочення неформальної зайнятості сприятимуть такі заходи:

1) підвищення соціальних стандартів (прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, базового тарифного розряду ЄТС, на підставі якого розраховується заробітна плата в бюджетній сфері);

2) погашення заборгованості з виплати заробітної плати, яка станом на початок травня 2016 р. становила 1,8 млрд грн, що значно демотивує прагнення обирати легальну зайнятість;

3) повернення базових соціальних гарантій у системі соціального страхування найманих працівників, скасованих у 2014–2016 рр.

На наш погляд, застосування такого комплексного підходу сприятиме поступовому скороченню обсягів неформальної зайнятості та неформального сектору економіки в Україні, а також прискоренню її інтеграції в спільний економічний і соціальний простір ЄС.

Список використаних джерел

1. Draft Proposal for a Decision of the European Parliament and of the Council on establishing a European Platform to enhance cooperation in the prevention and deterrence of undeclared work / SWD(2014) 137 final on 09.04.2014. – European Commission, 2014. – P. 48.
2. Undeclared Work: Recent Developments / Employment and Social Developments in Europe 2013. – European Commission, 2014. – P. 231–278.
3. Decision (EU) 2016/344 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on establishing a European Platform to enhance cooperation in tackling undeclared work // Official Journal of the European Union. – 11.03.2016. – P. 12–20.
4. Williams, C.C. Public Policy Approaches towards the Undeclared Economy in European Countries: a Critical Overview / C.C. Williams // European Labour Law Journal. – 2014. – Vol. 5. – № 2. – P. 132–155.

Стаття надійшла 29.06.2016